

Psychiatrie en de media; bedenkingen bij de DSM-5-introductie

GEERT DOM

Juli 2013, het boeknummer ligt op uw bureau. Een heerlijk 'rond-slinger'-nummer, om af en toe in te kijken en je te laten verrassen door een goede boekentip. Ik ben vereerd dat ik met collega René Keet mee vorm mag gaan geven aan de boekenrubriek.

Een opvallend nummer trouwens. Terwijl er de laatste maanden in de media en onder collega's over nog maar één boek gesproken werd, merk ik tot mijn verbazing dat er in dit nummer nauwelijks een recensie is opgenomen die verwijst naar dé bestseller van 2013: de DSM-5.

Dit kan onmogelijk te wijten zijn aan een gebrek aan media-aandacht. In Vlaanderen en vast ook in Nederland was er massale, veelal negatief gekleurde, belangstelling voor de DSM-5. Deze werd in één beweging verbreed naar het vak psychiatrie. Boek en vak leken samen te vallen en stonden voor onwetenschappelijkheid en manipulatie van de volksgezondheid. Diagnoses zouden worden gecreëerd voor de 'Big Pharma'. Emoties laaiden hoog op en werden breed in de media uitgemeten – of omgekeerd?

Negatieve toonzetting Psychiatrie en media, het blijft een verhaal apart. De media kijken nog altijd vanuit een mythisch, magisch-realistisch perspectief naar ons vak. Enerzijds gefascineerd en vaak met buitensporig hoge verwachtingen. Anderzijds beschouwt men het vak als kwaadaardig, gevaarlijk, ondoorgronddelijk en vooral onwetenschappelijk. Een neutraal-objectieve tussenpositie lijkt moeilijk verkoopbaar.

Deze negatieve toonzetting is zorgwekkend en concreet schadelijk voor patiënten en hun families en voor het vak psychiatrie. Een hardnekkige toonzetting. Zo toont recent onderzoek een sterke toename over 10 jaar van het aantal krantenartikelen over psychiatrie (fascinatie), maar steeds vaker met waarschuwingen voor het gevaar van en de roep om bescherming tegen patiënten met een psychische aandoening (Murphy e.a. 2013). Tot 50% van alle krantenartikelen die over psychiatrie gaan in West- en Oost-Europa heeft deze negatieve associatie als centraal thema (Murphy e.a. 2013; Nawková e.a. 2012). Dit cijfer is vele malen hoger dan het reële samengaan van psychiatrie en geweld en deze overmatige aandacht bekrachtigt sterk de negatieve associatie 'psychiatrie-gevaar' in de publieke beeldvorming.

Onderrapportage is er over positieve onderwerpen zoals herstel of rehabilitatie (slechts 18% van de artikelen). Opvallend is ook de beperkte inbreng van experts (bij 25% van de artikelen) en ervaringsdeskundigen (bij 17%), terwijl deze juist een belangrijke destigmatiserende waarde kan hebben (Whitley & Berry 2013).

Mediabeleid Vlaamse psychiaters Vanuit de Vlaamse Vereniging voor Psychiatrie (VVP) hebben we het laatste anderhalve jaar hard gewerkt om een mediabeleid te ontwikkelen. Een strategie die, mede door de stormachtige ontwikkelingen van het laatste jaar, in een stroomversnelling is geraakt. Het plan van aanpak startte met coaching door een gespecialiseerd communicatiebureau. De doelen waren: de media bewuster leren hanteren, de VVP in beeld brengen als boegbeeld voor de Vlaamse psychiaters, proactief standpunten en opiniestukken plaatsen en snel én eendrachtig communiceren bij acute mediavragen. Daarbij was steeds de onderliggende doelstelling: het bieden van objectieve, destigmatiserende duiding over brede aspecten van de ggz en de psychiatrie. Verschillende enthousiaste collega's hielpen mee en we stelden een staf lid aan om de communicatie naar derden te ondersteunen. We gingen aan de slag.

De timing was erg goed. Het bleek een jaar met vele sterk gemiddatiseerde gebeurtenissen: mogelijk grensoverschrijdend gedrag door een psychiater, ophefmakende forensische zaken, verschuivingen in het zorgaanbod (art. 107 ziekenhuiswet) – en de DSM-polemiek.

We hebben veel geleerd en de resultaten op korte termijn lijken positief. De relaties met journalisten en redacties werden hechter en we slaagden erin goed voorbereide opiniestukken en interviews op de belangrijkste mediafora te plaatsen. Veel meer dan vroeger vonden de media ook de weg naar de VVP.

Als kers op de taart organiseerden we recent een vormingsmoment voor journalisten rond de DSM-5, waarbij de belangrijkste media (en opiniemakende journalisten) aanwezig waren. Een succes: zo'n gezamenlijke, niet direct nieuwsgebonden, uitwisseling beantwoordde aan de vraag van brede media. We zijn van plan dit regelmatig, rond andere thema's, te herhalen.

Effect op lange termijn Maar levert dit op langere termijn iets op? En vooral: draagt dit bij tot een echte verandering in beeldvorming in de media? Hiervoor is de tijd natuurlijk nog te kort, maar als we uitgaan van buitenlandse ervaringen, is de prognose niet gunstig. Zijn de media überhaupt te beïnvloeden door een beroepsvereniging?

Een antistigmacampagne van het Britse Royal College, 10 jaar geleden, had weinig of geen effect op wat er in de media verscheen. Eenzelfde negatieve ervaring werd in Canada beschreven (Whitley & Berry 2013). Een recente, grotere, campagne in het VK was iets positiever en ging, althans in de tijd (2008-2011), samen met veranderingen in de verslaggeving. Er verschenen meer artikelen met een destigmatiserende inhoud, maar het aantal artikelen met een stig-

LITERATUUR

- Murphy NA, Fatoye F, Wibberley C. The changing face of newspaper representations of the mentally ill. *J Ment Health* 2013; 22: 271-82.
- Nawková L, Nawka A, Adámková T, Rukavina TV, Holcnerová P, Kuzman MR, e.a. The picture of mental health/illness in the printed media in three Central European countries. *J Health Commun* 2012; 17: 22-40.
- Thornicroft A, Goulden R, Shefer G, Rhydderch D, Rose D, Williams P, e.a. Newspaper coverage of mental illness in England 2008-2011. *Br J Psychiatry* 2013; 55: s64-9.
- Whitley R, Berry S. Trends in newspaper coverage of mental illness in Canada: 2005-2010. *Can J Psychiatry* 2013; 58: 107-12.

AUTEUR

GEERT DOM, hoofdgeneesheer, Psychiatrisch Centrum Broeders Alexianen, Boechout, en gastprofessor Verslavingspsychiatrie, Universiteit Antwerpen (UA-CAPRI).
Correspondentieadres: prof. dr. Geert Dom, PC Broeders Alexianen, sector Verslavingsbehandeling, Provinciesteenweg 408, 2530 Boechout, België.
E-mail: geert.dom@fracarita.org

Geen strijdige belangen meegedeeld.

Het artikel werd voor publicatie geaccepteerd op 3-7-2013.

TITLE IN ENGLISH Psychiatry and the media; some reflections on the DSM-5 introduction

matiserende inhoud verminderde niet. Onduidelijk is of de campagne iets met die veranderingen te maken had (Thornicroft e.a. 2013).

Opvallend was dat vooral lokale media meer leken op te pikken en hun ggz-bijdragen positiever formuleerden. Een gegeven waar we ook in Vlaanderen rekening mee moeten houden. We hebben de neiging teveel te mikken op de grote ('intellectuele') nationale media. Lokale media bereiken vaak meer mensen en hebben mogelijk een grotere impact op de doelgroepen die we het meest moeten sensibiliseren.

Hulp gevraagd Een mediabeleid vanuit de beroepsvereniging lijkt dus vooral effect te hebben op de zichtbaarheid en de profilering van de vereniging (en het vak) zelf, maar beïnvloeden van de bredere beeldvorming blijft een heel andere tak van sport. Dit vraagt de inzet van vele betrokkenen en vooral een buitengewoon lange adem. Daarnaast is nog onvoldoende bekend wat nu echt werkt. Misschien geven we te veel energie en geld aan zaken die geen effect hebben, terwijl kleine slimme interventies, op terreinen waar we minder mee vertrouwd zijn, mogelijk meer opbrengen. Studieterrein voor slimme nieuwe-mediaspecialisten?

Maar, even terug naar het oude medium, *het boek*. Het 'boek der boeken', de DSM-5, ligt in de rekken en is bij ons, de boekenredactie, beschikbaar. We zoeken nog een recensent voor het volgende boeknummer.... U?